

Uorden per las alps e'ls pasculs da la vschinauncha da Zuoz

I Disposiziuns generelas

Art. 1 Possess e böts

Alps e pasculs da la vschinauncha da Zuoz sun possess da la Corporaziun vschinela. L'usufrüt da quists bains suottasto a la vschinauncha politica e fuorma üna part da l'administraziun cumünela (vair art. 27 ss da la ledscha chantunela da vschinaunchas).

Ils böts da la vschinauncha da Zuoz sun:

- Mantegner la qualited dals pasculs e dals stabels sün tuot il territori da la vschinauncha
- Eviter cha pasculs svaneschan tres erosiun u cha creschan aint
- Promover e sustegner üna gestiun efficianta
- Promover novas fuormas ed evaluar novas pussibiliteds da gestiun per las alps
- Mantegner l'equiliber economic e gestir las alps tenor criteris economics

Vair: Sömmerungsbeitragsverordnung des Bundes Art. 6 - 8, Bewirtschaftungsvorschriften und Kontrollen Art. 10. SR 910.133

Art. 2 Dret da stadageda

Mincha possessur u fittadin da terrain cun domicil a Zuoz ho il dret da stadager sia muaglia tenor art. 31 da la ledscha chantunela da vschinaunchas. Cundiziun es, cha telas bes-chas sajan almain 1 mais in possess da l'abitant. Bes-chas peridas u vendidas paun gnir rimplazzedas. Per fer adöver da quists drets velan las prescripziuns chantunelas.

Art. 3 Ans da s-charsdet

In ans da s-charsdet e pitschna racolta, chi causeschan cha muaglia vegna inver-neda our da vschinauncha u cun fain cumpro, vain l'invernedada da quista muaglia resguardada pel dret da stadager.

Art. 4 Separaziun da gods e pasculs

La separaziun es gnida exeguida ed inscitta i'l cudesch fundiari.

Art. 5 Muaglia e bês-cha estra

Las vachedas chi surpassan il bsögn da la vschinauncha paun gnir druvedas il prüm per muaglia invernedada a Zuoz, in seguonda lingia per muaglia e bês-cha estra.

Art. 6 Temp da pasculaziun e d'alpageda

Il temp da pasculaziun e d'alpageda cumainza per regla als 1. gün e düra fin a la fin da settember. La pasculaziun d'utuon vain quintada separedamaing davent da la

मितेद da settember. La vegetaziun stu gnir resguardeda. Per la bês-cha cumainza la pasculaziun per regla als 1. meg e dÛra fin a San Martin (11 november).

Art. 7   Contrat da fittaunza

In basa a la ledscha agricula chantunela dals 25 settember 1994 art. 4 surlascha la vschinaunha alps per gestir in prÛma lingia a la Cumpagnia d'alps da Zuoz, in seguonda lingia a persunas indigenas ed in terza lingia a terzs. Ils drets e dovairs vegnan fixos in scrit cun contrats da fittaunza e gestiun separos. Il fit vain fixo dal cussagl cumÛnel (ledscha federela davart fittaunzas agriculas).

Art. 8   Egen bsögn

Il cussagl cumÛnel ho il dret da nÛzzager las alps in eгна cumpetenzu u da fitter las alps (pasculs e/u stabels) ad oters interessents. Il cussagl cumÛnel regla e definescha l'adöver dals pasculs, da las funtaunas (praisas d'ova) e dals stabels dÛraunt e zieva il temp da stadageda, per exaimpel pel militer u per privats, cun contrats separos.

Art 9   Mantegnimaint

La vschinaunha es respunsabla pel mantegnimaint dals stabels, per punts e vias. Ella regla il mantegnimaint dals pasculs e dal provedimaint d'ova chi sun dos a fit e descrits separedamaing i'l contrat da fittaunza.

Art. 10   Vachedas

Per calculer las vachedas velan ils seguaints factuors:

Chavalla cun puleder	1,00 vacheda
Chavals	0,70 vacheda
Vachas	1,00 vacheda
Trimmas	0,60 vacheda
Mujas	0,40 vacheda
Vdels	0,30 vacheda
Nuorsas per mundscher	0,20 vacheda
Tuot otra bês-cha	0,17 vacheda
Chevras	0,17 vacheda

Art. 11   Survagliaunza

La survagliaunza da las alps e'ls pasculs suottasto al cussagl cumÛnel chi vain rapreschanto dal depÛto respunsabel.

Il Lezchas e dovoirs da giodeders e da fittadins

Art. 12

Quels chi giordan l'usufrüt d'alps e pasculs haun da respuetter seguaintas prescripziuns:

Cultivaziun pascul

Cultivaziun dal pascul tenor art. 13 e meglioraziuns seguond progets u arcumandaziuns da perits. Pasculs chi vegnan pasculos da vachas mamma staun gnir mantgnieus e cultivos intensivamaing a la fin da minch' alpageda. Il trer a nüz stu esser adatto a la situaziun (vair contrat da fittaunza).

Chargedada

La productivited da las alps es da mantegner.

Reparaturas

Pitschnas reparaturas da stabels, da mundschaquiras e d'oters indrizs scu eir lingias d'ova, bügls e saivs vaun a charg dals fittadins.

Alluntaner singulas bes-chas

Alluntaner singulas bes-chas zieva il temp da l'alpageda es dovoir dal fittadin e vo a sieu charg.

Alluntaner bes-chas peridas

Alluntaner bes-chas peridas e sepulir bes-chas peridas sül lö tenor las prescripziuns chantunelas suprasto al fittadin.

Laina dad arder

La vschinaunha metta a dispuziun la laina dad arder. La preparaziun e'l transport sun dovoir dal fittadin.

Revisiuns

Il fittadin pissera per las revisiuns da maschinas da mundscher scu eir dals indrizs solars ed oters indrizs (vair contrat da fittaunza).

Dans da sulvaschina

Dans da sulvaschina u la preschentscha d'üna bes-cha rapina sun d'annunzcher immediatamaing a la vschinaunha u a las autoriteds chantunelas.

Oters dovoirs

La pastriglia stu gnir orientada davart l'usufrüt dals stabels e dals pasculs sül lö. Las glistas da chargedada, da la lavur cumöna e da la lavur d'alp prasteda sun da surder a l'administraziun cumünela fin il pü tard ils 11 da november da l'an da gestiun. Quints per acquists sun da surder immediatamaing a l'administraziun cumünela. L'inventar stu gnir actualiso minch'an fin ils 11 da november.

Art. 13 Lavur cumöna

Ils pasculs chasauns haun da gnir mantgnieus e cultivos in prastand lavur cumöna. La lavur cumöna consista da lavur da prümavaira e d'utuon. Ils pasculs vegnan cunagieus, biagios ed amegldros. Mincha paur ho da praster ün di da lavur cumöna. A renitents vain do quint tenor tariffa da la vschinauncha da Zuoz. Eir ils possessuors da bês-cha, chevras, chavals eui. haun da praster lavur cumöna sch'els faun adöver dals pasculs chasauns. La controlla e survagliaunza da la lavur cumöna es dovair dal depüto respunsabel.

Art. 14 Lavur d'alp

La lavur d'alp vain regleda aint il contrat da fittaunza.

III Andamaint da pasculaziun e taxas**Art. 15 Pasculs da prümavaira e d'utuon**

Aunz e zieva la pasculaziun da sted staun a dispusiziun ils seguaints pasculs chi vegnan dos libers zieva cha'l depüto respunsabel ho passo pled culs cuntadins: (Basa: Charta geografica 1:25'000)

- Acla Arettas (Casty) Acla Gianduns (Berner):

Truoch-Prosbierg fin Plaun Battanam e Gianduns fin tal cunfin politic taunter las vschinaunchas da Zuoz e S-chanf, voul dir il let da l'ova da Val Gianduns.

- Acla Truoch (Rocca), Acla Utschella (Cramerer):

Truoch suot, Prosbierg fin Plaun Battanam

- Acla Büsin (Vital), Acla Urezza (Thomann), Acligna Naira (Robbi), Albanas (Thom), Acla Buera (Plebani):

Ils Fops – Albanas fin Botta Cuolm e Val Buera

- Acla dal Spih (Casty), Acla Puzzer (Camichel), Acla Schucan (Casty), Acla Muntatsch (Geer):

Val Buera e Muntatsch

- Acla Bos-chetta (Vital), Acla Carlotta (Bosio), Acla Chaminedas (Töndury), Acla Trugöls (Gabriel), Acla Albertini (Degiacomi), Acla Vallatscha (Ratti), Acla Viroula (Müller):

Foura Tschivera – Val Viroula – Pro Pesch – Bos-chetta – Vallatscha – Spinaz.

- Acla Pradatsch (Zender): Pradatsch – Val Purschigl**Pascul da prümavaira per cuntadins chi nun haun aclas**

Il pascul da prümavaira per cuntadins chi nun haun aclas e per chavals (sainza chavals da sella da commerzi) scu eir per las alps da Zuoz:

Pradatsch – Prasüras – Laviners e Nüd fin tar la via d'Arpiglia e God Averts fin Val Rudè (tenor proget da separaziun da gods e pasculs).

Bês-cha

A la bês-cha staun a dispusiziun ils seguaints pasculs:

1. Truoch - Prosbierg – Val Urezza e Albanas (tenor proget Kustatscher e be da-dour las saivs da las funtaunas in Val d’Urezza e dals repars Albanas)
2. Prosbierg e Funtauna per la stadageda
3. Pasculs d’utuon: Munts sulaglivs – Belvair – Es-cha, cun excepziun dals pasculs da las aclas (pasculs chasauns).

Chevras.

A vess que darcho da der üna scossa da chevras, consegna il cussagl per quella il pascul in Truoch – Prosbierg, e vi’l Nüd. La pasculaziun sainza pester e la pasculaziun i’ls gods es proibida (vair proget da separaziun da gods e pasculs).

Scha l’interess public concernent la cultivaziun dals pasculs suotsfrüttos es do, po il cussagl cumünel admetter eir a scossas privatas da pasculer sül territori e sül term dad el fixo, sün pasculs da la vschinauncha.

Art. 16 Pasculs da sted

Per alpager staun a dispusiziun a las singulas alps ils seguaints territoris:

(Basa charta 1:25’000)

Alp Timun

Val Laviruns fin Pentsch

Alp Belvair ed Alp Es-cha dadains

Val Viroula – Munt Belvair – Muntatsch – Albanas – Chamaduors – Spinass impü tuot l’enclava da Zuoz (Val Müra a dretta da l’ova, Pisch, Piz Blaisun – Gualdauna – Muntischè – Sur Crap (dadour las saivs d’Albanas, Val d’Urezza, Pizzet e Vallatscha)

Alp Arpiglia

Val Purschigl – Arpschellas (sur il cunfin dal god), Nüd sur la via da l’alp, God Averts, e Botta Buera (tenor proget separaziun da gods e pasculs)

Alp Vaüglia Sur

Piz Murtiröl – Piz Arpiglia – Fuorcla Giavagl – Val Trida – Teg’Arsa – Val Furca – Val Murtiröl – Plaun Schlisulin

Alp Funtauna

Pignaint – Plans dal Tschanger – Muot da l’Hom – Vallorgia – S-chaletta – Val dal Tschüvel e Ravais-ch

Bês-cha

Munt Prosbierg – Truoch – Albanas

Alp Funtauna – Vallorgia – Muot da l’Hom – Muntisè – S-chaletta e Ravais-ch

Chevras

Scha bsögn fo, consegna il cussagl cumünel il pascul da chevras vi’l Munt Arpschellas – Val Peja e Val Chülpsch.

La pasculaziun dals gods e sainza pester es proibida.

Art. 17 Scedas

In cas da strasoras staun a dispusiziun a las singulas alps las seguaintas scedas:

Alp Timun

Tuot ils pasculs in Val Chamuera fin tar la Funtauna Naira suot il Chaunt dals Chavallets.

Alp Belvair ed Alp Es-cha Dadains

Chamaduors – Spinas fin tar l’Ova da Vallatscha – Val Buera e Bos-chetta

Alp Arpiglia

Nüd e God Averts

Alp Vaüglia Sur

God da Punt Murtiröl fin e cun Plaun God Ars

Alp Funtauna

A schneistra dal Vallember dal term da Runadigl fin tal term da la Cruschetta.

Per cas extraordinaris vegnan consegnadas las seguintas scedas (seguond proget da separaziun da gods e pasculs):

Alp Timun:

Pradatsch - Val Purschigl

Bês-cha

Munt Prosbierg – Truoch - Val Gianduns

Art. 18 Chargeda maximela per mincha alp

La chargeda maximela per mincha alp importa:

Alp Timun:	250 vachedas
Alp Belvair	96 vachedas
Alp Es-cha Dadains	64 vachedas
Munts sulaglivs	90 vachedas
Alp Arpiglia e Botta Buera	101 vachedas
Alp Vaüglia Sur	75 vachedas
Prosbierg / Alp Funtauna (bês-cha)	60 vachedas
Alp Funtauna	140 vachedas

Art.19 Diversas dispusiziuns**Pasculs per muaglia amaleda**

Pasculs per muaglia amaleda vegnan assegnos dal depüto respunsabel.

Aldüm artificiel

A nu suos-chan gnir druvos biags esters u artificiels. Grascha da las alps nu suos-cha gnir mneda davent e stu gnir drueda süllas alps.

Saivs da filfier cun spinas

Ad es scumando da tender saivs da filfier cun spinas sün tuot il territori cumünel (incl. pasculs privats).

Chürer suot pester, saivs electricas, saivs “Flexinet”

Düraunt tuot il temp da pasculaziun suos-chan ils pasculs gnir pasculos be suot pastriglia u dadains saivs electricas. Quistas staun esser controlledas sufficiaintamaing. **Saivs “Flexinet” staun gnir alluntanedas immediatamaing zieva l’alpageda** (vair ledscha da fabrica da la vschinauncha da Zuoz).

Chürer zieva il temp d’alpageda

Chürer zieva il temp d’alpageda uffiziel es fatschenda dal singul cuntadin.

Pasculaziun our dal temp d’alpageda

La pasculaziun dad alps e pasculs da singuls paurs aunz e zieva il temp d’alpageda uffiziel es scumandeda. Excepziuns decida il depüto respunsabel.

Scumand da pasculer in god

Muaglia, chevras e bês-cha nu suos-chan pasculer in god (excepziun pascul da god).

Art. 20   Taxas

Scu indemnizaziun per la giodida da las alps e dals pasculs inchascha la vschinauncha taxas per alpager ed erbatics a norma da la glista da stima dals 1. gün. Vschins domicilios giodan tenor art. 33, al. 2 da la ledscha chantunela da vschinaunchas 25 % rebass sün tuot las taxas.

Las taxas paun gnir adattedas a l’index da cuosts svizzer.

Per muaglia chi banduna aunz ils 1. avuost il pascul u vain alpageda zieva quista data, es da pajer la mited da las taxas. Scu motivs velan: vendita, malatia e muaglia temporiva. Il depüto respunsabel stu gnir oriento a temp in merit.

Art. 21   Pulizia da veterinari e controllas dal veterinari

La pulizia da bes-chas vain executeda tenor las prescripziuns d’alps chantunelas e federelas.

Las controllas dal veterinari prescrittas staun gnir annunzchedas al depüto respunsabel.

IV Disposiziuns finelas**Art. 22   Disposiziuns penelas**

Cuntravenziuns a quist uorden, commissas cun intenziun u per negligenza, vegnan chastiedas dal cussagl cumünel cun imports fin frs. 2'000.-- ed indemnizaziun dal dan chaschuno.

Art. 23 Entreda in vigur

Quist uorden per las alps e'ls pasculs rimplazza tuot las dispusiziuns dals "Tschantamaints e regulativs della vschinauncha da Zuoz, C. Tschantamaints economics, art. 54 – 63, dals 4 gün 1920" e l'Uorden per las alps e'ls pasculs da la vschinauncha da Zuoz dals 13 december 1995.

Quist uorden es gnieu approvo da la radunanza cumünela dals 3 december 2008 e cun que eir entro in vigur.

Il president cumünel:

Heinz Masüger

L'actuar:

Peider Bezzola

.....

.....